

Nr 26

Utlåtande i anledning av motioner om en allmän arbetslöshetsförsäkring m. m.

Andra lagutskottet har behandlat sex till lagutskott hänvisade motioner.

1) De likalydande motionerna I: 405 av herr *Holmberg m. fl.* samt II: 508 av herr *Bohman m. fl.* I motionerna yrkas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder att resultatet av KSA-utredningens uppdrag i vad gäller arbetslöshetsförsäkringen snarast kan föreläggas riksdagen».

2) De likalydande motionerna I: 681 av herr *Dahlén m. fl.* samt II: 885 av herr *Wedén m. fl.* I motionerna yrkas, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av tilläggsdirektiv till KSA-utredningen med innehåll att utredningens uppgift skall vara att framlägga förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring samt att arbetet på detta skall bedrivas med största skyndsamhet».

3) De likalydande motionerna I: 687 av fru *Olsson, Elvy*, och herr *Fälldin* samt II: 875 av herr *Larsson* i Borrby. I motionerna framhålles, att det är angeläget, att en allmän arbetslöshetsförsäkring införes, som omfattar även arbetssökande personer som tidigare inte varit förvärvsarbetande samt egna företagare. De grupper som särskilt nämns är hemarbetande kvinnor och ensamstående s. k. hemmadöttrar. Beträffande den senare gruppen anförs vidare bl. a. att det är angeläget, att åtgärder vidtas så att de får del av samma förmåner från samhället som tillkommer förvärvsarbetande i allmänhet. Motionärerna förordar, att hemmadöttrarna anställs som hemsamariter av kommunerna, varigenom de inordnas i socialförsäkrings-systemet.

I motionerna yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående åtgärder för att lösa trygghets- och arbetsmarknadsfrågorna i enlighet med vad i motionen anförts».

I motionerna I: 405 och II: 508 framställs även ett yrkande om förtida uttag av pension. Detta yrkande behandlas av utskottet i utlåtande 1968: 28.

Beträffande de skäl motionärerna åberopar till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i utlåtandet, hänvisa till motionerna I: 330 (beträffande I: 405 och II: 508) samt II: 885 och I: 687.

Gällande bestämmelser

Arbetslöshetsförsäkring

Arbetslöshetsförsäkringen är frivillig. Den handhas av arbetslöshets-

kassor som i allmänhet är organiserade av de försäkrades fackliga organisationer på olika yrkesområden. Kassorna är erkända av arbetsmarknadsstyrelsen som är statlig tillsynsmyndighet för dem. Antalet medlemmar i de erkända arbetslöshetskassorna är omkring 1 675 000, vilket motsvarar ungefär 55 % av totalantalet anställda.

Gällande bestämmelser om arbetslöshetsförsäkringen finns i förordningen den 14 december 1956 (nr 629; ändrad senast 1967: 351) om erkända arbetslöshetskassor, förordningen samma dag (nr 630; ändrad senast 1964: 496) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, kungörelsen den 27 juni 1957 (nr 481; ändrad 1964: 499) med tillämpningsföreskrifter till förordningen om erkända arbetslöshetskassor och kungörelsen den 27 juni 1957 (nr 482) angående handläggningen av frågor om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Ersättning från arbetslöshetskassa utgår med ett för dag beräknat belopp, dagpenning. Den är avsedd att kompensera inkomstbortfall och motsvarar $\frac{1}{5}$ veckolön. Ersättning får utgå endast till arbetslös kassamedlem som fyllt 16 år och är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åta sig arbete. Även ålderspensionärer får tillhöra försäkringen men måste vidkännas visst avdrag från kassaersättningen. Den som vill ha ersättning skall söka arbete hos den offentliga arbetsförmedlingen. Rätten till ersättning är vidare beroende av att medlem har betalat 52 veckoavgifter. Dessutom gäller beträffande den första arbetslöshetsperioden varje försäkringsår, vilket omfattar tiden den 1 september—den 31 augusti påföljande år, att medlemmen skall ha betalat minst 20 veckoavgifter under en period av tolv månader närmast före arbetslöshetens inträde.

Kassorna bestämmer själva dagpenningens storlek upp till ett maximibelopp av 40 kr. i ett system med olika dagpenningklasser. Härtill kommer barn tillägg med 2 kr. om dagen för varje barn. Den 1 september 1967 fördelade sig de försäkrade på de olika dagpenningklasserna på följande sätt.

Klass	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
Kronor	12	14	16	18	20	22	25	27	30	32	35	37	40
%	—	—	0,4	0,9	1,5	0,8	6,4	0,7	8,4	3,6	12,5	—	64,8

Under ett försäkringsår får ersättning utgå högst för 150 dagar (30 veckor) eller, efter tillsynsmyndighetens medgivande, 200 dagar (40 veckor). Vid arbetslöshet som fortsätter från ett försäkringsår till nästa kan ersättningstiden i gynnsammaste fall bli 300 resp. ca 350 dagar. Avgörande är vid vilken tidpunkt under det första året arbetslösheten har börjat. Medlem som har fått ersättning under maximal tid brukar kallas utförsäkrad.

Ersättning från erkänd arbetslöshetskassa räknas inte till skattepliktig inkomst.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras med medlemsavgifter, statsbidrag

och fondavkastning. Försäkringsåret 1961/62 svarade statsbidraget för 41 % av kassornas utgifter och 1965/66 för 67 %. Statsbidraget är konstruerat så, att det täcker en större del av kostnaderna när arbetslösheten ökar.

I prop. 1968: 29 och 1968: 30 föreslås dels särskilt kontant stöd åt arbetslösa i åldern 60—66 år, dels förbättringar av den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. Förslagen avser temporära åtgärder i avvaktan på resultatet av den pågående KSA-utredningen.

För arbetslöshetsförsäkrade i nämnda ålder förlängs ersättningstiden i de erkända arbetslöshetskassorna med 300 dagar. Denna förbättring bekostas till 93 % av staten och 7 % av kassorna. Endast obetydliga avgiftshöjningar drabbar kassamedlemmarna.

Förbättringarna inom arbetslöshetsförsäkringen innebär att lägsta dagpenning blir 18 kr. och högsta 50 kr. Statsbidragsskalan görs förmånligare.

Nämnda propositioner behandlas, såvitt avser arbetslöshetsförsäkringen, av andra lagutskottet i utlåtande nr 27 och i övrigt av statsutskottet i utlåtande nr 64.

Kommunalt kontantunderstöd

Kommunalt kontantunderstöd är enligt *arbetsmarknadskungörelsen den 3 juni 1966* en form av arbetslöshetshjälp. Allmänna förutsättningar för sådan hjälp och därmed också för kommunalt kontantunderstöd är bl. a. att den arbetslöse är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete för annans räkning, att han söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen samt att han inte kan anvisas lämpligt arbete på den öppna marknaden eller inte lämpligen kan bli föremål för annan åtgärd för att underlätta hans placering i sådant arbete.

Kontantunderstöd utgörs av dagunderstöd och barntillägg. Kommunen bestämmer om understöd skall lämnas och beloppens storlek. De får inte överstiga 24 kr. om dagen till ensamstående, 28 kr. om dagen till makar gemensamt och 2 kr. om dagen i tillägg för varje barn. Understöd utgår för högst fem arbetsdagar under en kalendervecka. Kontantunderstödsverksamheten leds centralt av arbetsmarknadsstyrelsen och regionalt av länsarbetsnämnderna som fortlöpande skall hålla kommunerna i länet underrättade om behovet av kontantunderstöd åt arbetslösa. Statsbidrag utgår med 20 % av kostnaderna för sådan kontantunderstödsverksamhet som kommun bedriver med tillstånd av länsarbetsnämnden. I samband med tillståndet bestämmer nämnden det största antal arbetslösa i kommunen till vilket understöd med statsbidrag får utgå vid varje tidpunkt (understödsrum). Vanligen begränsar nämnden tillståndets giltighetstid till fyra veckor, varefter behovet i kommunen av verksamheten omprövas.

Kommunalt kontantunderstöd som utges med statsbidrag räknas inte till skattepliktig inkomst.

Antalet kommuner som bedriver kontantunderstödsverksamhet har under senare år inte överstigit tio. Den totala kostnaden för kommunala kontantunderstöd under första halvåret 1967 kan uppskattas till ca 850 000 kr.

Socialhjälp

För tid då arbetslös uppbär dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa får dagunderstöd inte utges till honom. Kommunalt kontantunderstöd får inte heller utges till arbetslös som i anledning av arbetslösheten åtnjuter socialhjälp för sig eller sin familj. Rätt till socialhjälp tillkommer den som på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kropps- eller själskrafter inte kan försörja sig genom arbete eller som av hälsoskäl bör avhålla sig från arbete. Den som är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete har således inte rätt till socialhjälp vid arbetslöshet. Minderåriga barn är däremot berättigade till socialhjälp, vilken vanligtvis avvägs så att den täcker även kostnad för vård som lämnas av någon av föräldrarna. S. k. frivillig socialhjälp kan kommun meddela enligt grunder som kommunen själv bestämmer. Hjälp kan alltså lämnas friska arbetsföra personer som är arbetslösa, men de har inte någon rätt till hjälp. Frivillig socialhjälp skall i princip återbetalas till kommunen.

Historik

Frågan om införandet av en arbetslöshetsförsäkring diskuterades av riksdagen redan 1908. Detta år såväl som de båda följande ställde sig riksdagen avvisande till förslag om en sådan reform.

År 1915 uppdrogs åt *socialförsäkringskommittén* att utreda frågan. Kommittén avgav år 1922 ett förslag om offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till frivilliga arbetslöshetskassor. Kommitténs förslag överarbetades i olika omgångar men, sedan man funnit att förslaget innebar att vissa arbetargrupper skulle ställas utanför försäkringen, hänsköts frågan år 1926 till ny utredning, *1926 års arbetslöshetsakkunniga*. De sakkunniga utarbetade två alternativa förslag, avseende ett obligatoriskt och ett frivilligt försäkringssystem, samt förslag rörande reglering av den offentliga arbetsförmedlingen och om anordnande av allmänna arbeten. Enligt förslaget till obligatorisk försäkring skulle denna med vissa undantag omfatta varje arbetare mellan 16 och 67 år, som mot avlöning utförde arbete för arbetsgivares räkning i industriell eller annan rörelse. De viktigare undantagen utgjordes av kontors- och butikspersonal samt lant- och skogsarbetare även som personer med ordinarie anställning i statens tjänst. Kostnaderna för försäkringen skulle bestridas genom försäkringsavgifter av arbetare och arbetsgivare med bidrag av statsmedel. Förslaget rörande frivillig försäkring

gick ut på att det allmänna skulle lämna bidrag till av arbetarna själva bildade arbetslöshetskassor, som fyllde vissa i lagen angivna villkor rörande medlemsantal m. m. och bedrev sin verksamhet i enlighet med givna föreskrifter. — Förslagen ledde inte till någon lagstiftning.

År 1932 tillkallades fem sakkunniga för att biträda inom *socialdepartementet* med den fortsatta behandlingen av frågan. De sakkunniga avgav år 1933 en promemoria rörande frivillig arbetslöshetsförsäkring m. m. Enligt denna promemoria skulle arbetslöshetsförsäkringen bygga på ett system av statsunderstödda arbetslöshetskassor. I föreningsrättsligt hänseende skulle dessa vara registrerade som understödsföreningar. Vidare skulle kassorna för att komma i åtnjutande av statsbidrag antas till erkända arbetslöshetskassor. I fråga om kassornas verksamhetsområde föreslogs inte någon annan begränsning än att medlemmarna i kassorna skulle vara löntagare. Närmare bestämmelser om understödsverksamheten och om statsbidrag skulle regleras genom särskilda förordningar härom.

På grundval av de sakkunnigas förslag lade Kungl. Maj:t fram en *proposition* med förslag till frivillig arbetslöshetsförsäkring vid 1933 års riksdag. Propositionen föll i första kammaren, men återkom med vissa mindre justeringar vid 1934 års riksdag. Förslaget bifölls efter en del smärre jämkningar, och lagstiftning om erkända arbetslöshetskassor och om statsbidrag till dessa trädde i kraft den 1 januari 1935. Det system som då infördes är i huvudsak gällande än i dag. Betydelsefulla ändringar har dock beslutats vid riksdagarna åren 1941, 1944, 1946, 1953, 1956 — då den nuvarande lagstiftningen antogs — och 1964.

År 1937 utsågs en kommitté med uppdrag att verkställa en översyn av den svenska socialvården. Kommittén, som antog namnet *socialvårdskommittén*, skulle bl. a. söka få till stånd en samordning av socialvårdens olika grenar. Med utgångspunkt härifrån tog kommittén upp till behandling frågan om införande av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Förslag härom framlades år 1948 (SOU 1948:39). Kommittén redovisade två alternativ. Alternativ I innebar ett enhetligt obligatoriskt system administrerat genom kommunala socialförsäkringsnämnder, länsarbetsnämnder och arbetsmarknadsstyrelsen. De försäkrade skulle utgöras av förvärvsarbetande i såväl företagar- som arbetstagarställning. Alternativ II, till vilket kommitténs majoritet anslöt sig, innebar att de erkända arbetslöshetskassorna skulle bestå i oförändrade former. Personer, som icke var medlemmar av erkända arbetslöshetskassor, skulle ha rätt till ersättning i form av ett enhetsbelopp, som ej graderades efter inkomst. Försäkringen skulle administreras dels genom kassorna, dels genom ett nyinrättat kommunalt organ, socialförsäkringsnämnden.

Vid remissbehandlingen av förslaget var meningarna starkt delade om det lämpliga i att införa en obligatorisk försäkring. Från åtskilliga håll

hävdades, att man i stället borde inrikta sig på att förbättra den frivilliga försäkringen. Förslaget föranledde ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Frågan om utvidgning av arbetslöshetsförsäkringen till grupper som stod utanför densamma aktualiserades på nytt 1960. I direktiven till den detta år tillsatta *arbetslöshetsförsäkringsutredningen* uttalades att det alltså fanns grupper med inte ringa arbetslöshetsrisk som stod utanför försäkringen. Denna borde såvitt möjligt omfatta alla grupper med arbetslöshetsrisk.

Utredningen (SOU 1963: 40) undersökte vilka grupper som fortfarande stod utanför försäkringen och kom fram till att de oförsäkrade utgjorde omkring 1,4 mil., att hälften av dem hade möjlighet att bli medlemmar i befintliga kassor men inte begagnat sig härav samt att visst begränsat behov av arbetslöshetsförsäkring fanns bland de övriga. Utredningen övervägde, huruvida det var möjligt att inrätta en allmän arbetslöshetskassa för de kategorier arbetstagare, som ej hade möjlighet att ansluta sig till de befintliga kassorna. Utredningen fann dock, att en sådan åtgärd skulle innebära så stora administrativa och ekonomiska problem, att den icke var ändamålsenlig. Utredningen ansåg att enda utvägen att öppna försäkringen för alla var att göra den obligatorisk. Utredningen lämnade emellertid inte något förslag på denna punkt. I en reservation till betänkandet utvecklades tanken på en obligatorisk försäkring ytterligare.

I *propositionen nr 115 år 1964* angående ändrade grunder för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen yttrade föredragande departementschefen att alla som blir arbetslösa borde få sin försörjning tryggad på ett tillfredsställande sätt. Eftersom svårigheter att få och behålla ett arbete berodde på många olika faktorer, ansåg han det nödvändigt att undersöka arbetslöshetens orsaker, innan man tog ställning till hur tryggheten borde ordnas. Han framhöll också att försäkringen bara var en av många åtgärder i samband med arbetslöshet. Departementschefen förordade att de allmänna arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som kunde bli aktuella inom den närmaste framtiden, skulle avvaktas innan ytterligare utredning om arbetslöshetsförsäkringen företogs.

I samband med propositionen väcktes åtskilliga motioner, i vilka begärdes utredning om allmän arbetslöshetsförsäkring. Riksdagen ansåg — *andra lagutskottets utlåtande nr 48 år 1964* — att en sådan utredning borde tillsättas, sedan resultatet av 1960 års arbetsmarknadsutrednings arbete hade framlagts.

1960 års arbetsmarknadsutredning avgav sitt betänkande »Arbetsmarknadspolitik» (SOU 1965: 9) år 1964. Utredningen, som utgick ifrån att den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen skulle bibehållas, uttalade sig för vissa förbättringar i den kommunala kontantunderstödsverksamheten. Utredningen föreslog dessutom att frågorna om bättre försäkringssskydd, om för-

tidspensionering av äldre ortsbundna arbetslösa i glesbygderna och om samordningen av dessa båda stödformer skulle utredas särskilt.

Sedan arbetsmarknadsutredningen avlämnat sitt betänkande, har särskilda sakkunniga tillkallats efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 mars 1966 för att utreda frågor om kontant stöd vid arbetslöshet. De sakkunniga har antagit benämningen *utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet (KSA-utredningen)*.

Efter en redogörelse för bl. a. resultatet av 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning och 1960 års arbetsmarknadsutredning anføres i KSA-utredningens direktiv följande.

Som tidigare nämnts saknar vissa grupper av yrkesutövare, som kan bedömas löpa risk att bli arbetslösa, ekonomisk trygghet vid arbetslöshet. Främst gäller detta vissa småföretagare, jordbrukare och hemarbetare. Det gemensamma för dessa grupper är att de i regel inte haft någon anställning. Bland dem som saknar skydd mot arbetslöshet finns också en betydande grupp sådana som temporärt har anställningar hos olika arbetsgivare och som därför löper särskild risk att bli arbetslösa. Särskilda problem föreligger beträffande utformningen av ett arbetslöshetsskydd för sådana grupper av arbetssökande som inte tidigare har haft förvärvsarbete.

Ett av syftena med de förslag som framlagts i propositionen om arbetsmarknadspolitiken är att minska riskerna för arbetslöshet och mildra arbetslöshetens verkningar. Fortfarande finns emellertid enligt min mening i vissa situationer behov av kontant stöd åt dem som blivit arbetslösa. För att det skall vara möjligt att i det enskilda fallet sätta in den arbetsmarknadspolitiska åtgärd som är lämpligast på lång sikt behöver arbetsmarknadsmyndigheterna liksom den arbetslöse rådrum för undersökningar och överväganden. Den arbetslöse behöver därför beredas kontant stöd under en övergångstid. Tidigare utredningar visar att den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen f. n. inte fullt ut tillgodoser detta behov.

Som lösningar på det föreliggande problemet har föreslagits dels obligatorisk arbetslöshetsförsäkring eventuellt kompletterad med frivillig tilläggsförsäkring, dels bibehållande av den frivilliga försäkringen men med ökad kommunal kontantunderstödsverksamhet. Obligatorisk försäkring torde utesluta kontantunderstödsverksamhet i dess nuvarande form. Däremot kan ökad kommunal kontantunderstödsverksamhet i och för sig kombineras med den frivilliga försäkringen. En sådan ordning torde komma att påverka de frivilliga arbetslöshetskassornas betingelser.

Utredningen bör vara förutsättningslös. Den bör undersöka och föreslå de former för kontant stöd vid arbetslöshet som kan finnas lämpligast med hänsyn till övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder och de nämnda gruppernas särskilda förhållanden.

Stor vikt måste läggas vid de erfarenheter, som de nuvarande arbetslöshetskassornas verksamhet har givit. Dessa frivilligt organiserade kassor har gjort synnerligen värdefulla insatser. Genom att de försäkrade själva har haft inflytande i kassorna har det varit möjligt att i stort sett utan friktioner lösa många känsliga problem. Det måste därför enligt min mening kunna företas starka skäl om ett försäkringssystem som har visat sig vara så värdefullt helt skall överges.

Skulle utredningen finna att någon form av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring behövs, bör möjligheterna att samordna den med den nuvarande frivilliga försäkringen undersökas. Är detta inte möjligt bör också andra lösningar prövas. Självfallet måste också undersökas vilka finansieringsformer som är lämpligast vid olika försäkringssystem. En obligatorisk försäkring kommer att medföra en rad problem av försäkringsteknisk natur, vilka måste klarläggas. Som exempel må nämnas frågorna hur ersättningens storlek skall bestämmas för arbetssökande som inte tidigare har haft någon inkomst av anställning samt hur kvalifikationssystemet skall ordnas för dem som under lång tid har saknat arbete och inte genast efter ansökan kan beredas arbete. Samordningen med andra socialförsäkringar bör också undersökas liksom de administrativa frågorna.

Obligatorisk arbetslöshetsförsäkring finns i Norge sedan år 1939. Utredningen bör tillgodogöra sig erfarenheterna av denna försäkring.

Riksdagsbehandling 1966—1968

Vid 1966 års riksdag väcktes motioner som syftade till utredning av frågan om införandet av en allmän arbetslöshetsförsäkring, i ett par av motionerna betecknad som allmän sysselsättningsförsäkring. Enligt motionerna utgjorde den nuvarande ordningen inte tillfredsställande skydd vid arbetslöshet åt alla grupper.

Andra lagutskottet erinrade i sitt av riksdagen godkända *ullåtande nr 70* om KSA-utredningens arbete och konstaterade att det i motionerna uttalade önskemålet om utredning av frågan redan var tillgodosett. Utskottet fann det för sin del lämpligt att motionerna överlämnades till den tillsatta utredningen.

I motioner till 1967 års riksdag menade motionärerna att nuvarande arbetslöshetsförsäkring inte är tillräckligt omfattande. De ville att frågan om en allmän inkomstförsäkring som garanterade arbetstagaren trygghet vid arbetslöshet blev föremål för utredning.

I sitt av riksdagen godkända *ullåtande nr 14* anförde *andra lagutskottet*, att genom de uppgifter som ålagts KSA-utredningen fick det i motionerna framställda utredningsyrkandet redan anses tillgodosett. Motionerna borde därför enligt utskottets mening inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en interpellation i andra kammaren hösten 1967 frågade herr *Wedén chefen för inrikesdepartementet* om denne var villig att till KSA-utredningen utfärda tilläggsdirektiv med innehåll att utredningens uppgift skulle vara att lägga fram ett förslag till allmän sysselsättningsförsäkring och att detta arbete skulle bedrivas med största skyndsamhet.

I svar på *interpellationen* den 21 november 1967 sade *statsrådet Johansson*, att frågorna om obligatorium eller frivillighet samt trygghetsskyddets omfattning och nivå bör utredas innan man tar ställning och att KSA-utredningen har den uppgiften. Statsrådet *Johansson* räknade med att utred-

ningen utan onödigt dröjsmål kommer att slutföra sitt arbete och lägga fram förslag som tillgodoser behovet av större inkomstrygghet. Han var inte villig att ge utredningen tilläggsdirektiv av den art herr Wedén avsåg.

Vid innevarande riksdag har herr *Brundin* frågat *chefen för inrikesdepartementet* om regeringen är beredd att dels vidta sådana åtgärder att frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring skyndsamt kan föras till en positiv lösning och därvid beakta tjänstemännens nya situation, dels vidta åtgärder i syfte att minska arbetslösheten bland ungdomen.

Statsrådet Johansson svarade den 13 mars, att KSA-utredningens uppdrag inte begränsats till någon viss kategori och att utredningen kommer att behandla även tjänstemännens problem. Han räknade med att utredningen så snart som möjligt kommer att framlägga förslag om större inkomstrygghet för alla kategorier av arbetslösa.

Utskottet

Det system, på vilket den svenska lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkring bygger, har i huvudsak varit oförändrat sedan dess tillkomst i mitten på 1930-talet. Viktiga reformer inom ramen för systemet har dock genomförts vid olika tillfällen. Den nu gällande förordningen om erkända arbetslöshetskassor tillkom år 1956. Betydande förbättringar i försäkringen skedde år 1964, då bl. a. högsta dagpenningen bestämdes till 40 kr. Utskottet behandlar i utlåtande nr 27 ytterligare förbättringar av försäkringen.

Försäkringen är frivillig. Den handhas av arbetslöshetskassor som i allmänhet är organiserade av de försäkrades fackliga organisationer på olika yrkesområden. Rätt att bli medlem i kassa tillkommer i princip alla anställda som är verksamma inom det yrkesområde kassan representerar. Efter dispens finns även möjlighet för företagare att bilda arbetslöshetskassa. Dispensmöjligheten har dock hittills utnyttjats av endast en fackorganisation. Antalet medlemmar i de erkända arbetslöshetskassorna är omkring 1,7 milj. vilket motsvarar ungefär 55 % av alla arbetstagare.

I början av år 1966 har *chefen för inrikesdepartementet* tillkallat sakkunniga — KSA-utredningen — för att utreda frågor om kontant stöd vid arbetslöshet. I detta utlåtande behandlas tre motionspar i vilka framställs yrkanden som huvudsakligen avser denna utrednings arbete. I motionerna I: 405 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 508 av herr *Bohman m. fl.* yrkas, att riksdagen skall hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder att resultatet av utredningens uppdrag i fråga om arbetslöshetsförsäkringen snarast kan föreläggas riksdagen. I motionerna I: 681 av herr *Dahlén m. fl.* samt II: 885 av herr *Wedén m. fl.* anser motionärerna att KSA-utredningen i tilläggsdirektiv skall få i uppgift att framlägga för-

slag till en »allmän sysselsättningsförsäkring» och att bedriva arbetet med största skyndsamhet.

I motionerna I: 687 av fru Elvy Olsson och herr Fälldin samt II: 875 av herr Larsson i Borrby vill motionärerna att riksdagen skall begära utredning angående åtgärder för att lösa trygghets- och arbetsmarknadsfrågorna för de grupper i samhället, som nu har en bristfällig grundtrygghet. Motionärerna nämner särskilt hemarbetande kvinnor och ensamstående hemmadöttrar. Det är angeläget, anför motionärerna, att en allmän arbetslöshetsförsäkring införs, som omfattar även arbetssökande personer, som tidigare inte varit förvärvsarbetande samt egna företagare. Hemmadöttrarna bör anställas av kommunerna och därigenom inordnas i socialförsäkringssystemet.

KSA-utredningen har enligt sina direktiv att bl. a. pröva frågan om arbetslöshetsskyddets utsträckande till grupper som nu saknar ekonomisk trygghet vid arbetslöshet. Grupper som särskilt nämns är vissa småföretagare, jordbrukare och hemarbetare samt sådant grupper som icke tidigare haft förvärvsarbete. Utredningens uppdrag omfattar således trygghetsfrågan vid arbetslöshet för även de grupper, som avses i motionerna I: 687 och II: 875. Beträffande de speciella problem, som finns i frågan om hemmadöttrarnas försörjning, får utskottet även hänvisa till utskottets utlåtande nr 28 samt till statsutskottets utlåtande nr 64.

Beträffande yrkandet om en »allmän sysselsättningsförsäkring» vill utskottet hänvisa till vad ovan sagts om utredning av försäkringens utsträckning till nya grupper samt det faktum att utredningen enligt sina direktiv skall förutsättningslöst pröva huruvida problemet kan lösas med en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, eventuellt kompletterad med frivillig tilläggförsäkring eller med en frivillig försäkring kombinerad med ökad kommunal kontantunderstödsverksamhet. Med hänsyn härtill finns det ingen anledning att vidta någon åtgärd i anledning av motionerna I: 681 och II: 855.

Vad slutligen angår yrkandena om att KSA-utredningen skall bedriva sitt arbete skyndsamt, bör det framhållas att utredningen med berömvärd snabbhet lagt fram ett förslag om provisorisk lösning av de äldre arbetslösa problem. Det finns ingen anledning att betvivla att utredningen inte kommer att så snart det är möjligt lägga fram förslag i övriga frågor som utredningen har att behandla.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Utskottet hemställer,

A. att motionerna I: 405 och II: 508, såvitt nu är i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 681 och II: 885 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 687 och II: 875 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1968

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Carlqvist (s), herrar Lars Larsson (s), Hübinette (h), Eric Carlsson (cp)*, Dahlberg (s), Erik Filip Petersson (fp), Arne Pettersson (s)* och Blom (fp);

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Rimmerfors (fp)*, fru Ekendahl (s), herrar Gustavsson i Alvesta (cp), Bengtsson i Varberg (s), fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s)* och Ringaby (h).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

I

vid utskottets hemställan under A

av herrar *Hübinette* (h) och *Ringaby* (h), vilka ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 10 med orden »Vad slutligen» och slutar med orden »samtliga motionsyrkanden» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vad slutligen angår yrkandet om att KSA-utredningen skall bedriva sitt arbete skyndsamt, vill utskottet betona angelägenheten av att utredningsarbetet även i fortsättningen bedrivs med största möjliga snabbhet. Det måste nämligen anses som en fråga av största vikt att man utan dröjsmål inför ett effektivt ekonomiskt skydd vid arbetslöshet. Utskottet vill dessutom framhålla vikten av att Kungl. Maj:t ställer erforderlig expertis till utredningens förfogande så att det blir möjligt att genomföra utredningsarbetet i enlighet med det ovan sagda. Vad utskottet anfört bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Såsom framgår av det ovan anförda avstyrker utskottet yrkandena i motionerna I: 681 och II: 885 samt I: 687 och II: 875.»

b) att utskottet bort hemställa

»A. att riksdagen i anledning av motionerna I:405 och II:508, såvitt nu är i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört;»

II

vid utskottets hemställan under B

av herrar *Erik Filip Petersson* (fp), *Blom* (fp), *Anderson* i Sundsvall (fp) och *Rimmerfors* (fp), vilka ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 10 med orden »Beträffande yrkandet» och slutar med orden »samtliga motionsyrkanden» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Beträffande yrkandet om en allmän sysselsättningsförsäkring vill utskottet instämma i vad som anförts i motionerna I:681 och II:885 om betydelsen av ett förstärkt inkomstskydd vid arbetslöshet. Utskottet anser i likhet med motionärerna, att KSA-utredningen bör erhålla tilläggsdirektiv innebärande att utredningen får till uppgift att även framlägga förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring. Utskottet förutsätter, att utredningsarbetet kommer att bedrivas med största möjliga skyndsamhet.»

b) att utskottet bort hemställa

»B. att riksdagen med bifall till motionerna I:681 och II:885 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av tilläggsdirektiv till KSA-utredningen med innehåll att utredningens uppgift skall vara att även framlägga förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring samt att arbetet på detta skall bedrivas med största möjliga skyndsamhet;»

Särskilt yttrande

av herrar *Eric Carlsson* (cp) och *Gustavsson* i Alvesta (cp):

Många grupper i samhället har fortfarande en bristfällig grundtrygghet. Dit hör exempelvis de hemarbetande kvinnorna och de ensamstående hemmadöttrarna. De har liksom de flesta egna företagare, som drabbas av inkomstbortfall, ett otillfredsställande ekonomiskt skydd. Den dolda arbetslösheten bland kvinnor är stor. Det är nödvändigt med intensifierade åtgärder av typ omskolning, yrkesutbildning och lokaliseringsinsatser för att komma till rätta med detta problem.

Därutöver är det angeläget att en allmän arbetslöshetsförsäkring införes, som omfattar även arbetssökande personer som tidigare icke varit förvärvsarbetande. Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen bör alltså också omfatta grupper som nu står utan arbetslöshetsförsäkring, t. ex. tidigare hemarbetande personer och egna företagare samt ungdomar utan tidigare yrkesverksamhet.

Frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring har sedan länge starkt drivits från vårt håll. Sålunda begärde centerrepresentanten herr Fälldin i 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning, att frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring borde utredas skyndsamt. Förslaget framfördes där- efter som partimotioner från vårt håll vid 1964 års riksdag liksom vid 1966 års riksdag. Då efter dessa initiativ en särskild utredning, KSA-utred- ningen, tillsatts för att utreda hithörande frågor är det för oss naturligt att avvakta utredningens arbete, som vi förutsätter sker skyndsamt.